

Вправа «Інтонація в медійних текстах»

Мета

- » через роботу з медійними матеріалами та виконання журналістського завдання пояснити учням одну з поширених маніпуляцій — зміну акцентів у повідомленні.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » ідентифікувати інструменти маніпуляції;
- » систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;

Що необхідно підготувати до уроку

- » дошку (або фліпчарт);
- » маркер (або крейду);
- » роздатковий матеріал (тексти для аналізу).

ЕТАП 1

ЗАВДАННЯ. Прочитайте уважно про себе фрагменти журналістського тексту — інтерв'ю з письменницею Танею Мальярчук для журналу «Український тиждень». Зверніть увагу на речення, у яких тире стоїть між підметом і присудком. Запишіть їх. (У тексті для вчителя їх виділено зеленим кольором.)

ТЕКСТ.

Таня Мальярчук: «Для мене весь світ — Україна, позаяк я бачу світ українською»

Вона називає свою професію егоїстичною, тому що коли пише, думає не про читача, а змагається з вищими силами. Водночас її головна мета — зробити людей, які читатимуть її книжки, щасливішими. Таня Мальярчук – авторка п'яти прозових книжок та однієї книжки вибраного під назвою «Божественна комедія». Від часу появи її останньої роботи — збірки історій про маргіналів «Звірослов» — минуло два роки. Після від'їзду письменниці до Відня — понад рік. Тож не дивно, що героями цієї розмови стали Австрія, Україна і книжки.

У. Т.: Як узагалі австрійці сприймають книжки? Вони читають більше за українців?

— Читач тутешній відрізняється від українського тим, що він більше має. Власне, він має все, що хоче. Лише читай на здоров'я. Про літературу говорять, про неї пишуть у поважних виданнях, дискутують на радіо і телебаченні. Німецька премія імені Інґеборґ Бахман — це фактично телевізійне шоу. Кілька тижнів поспіль щонеділі критики слухають запрошених письменників, обговорюють тексти і відтак у режимі он-лайн присуджують одному з них перемогу. Весь німецькомовний світ за цим спостерігає, з домогосподарками включно. Ти уявляєш собі таке шоу в Україні?

Для приміток:

Урок 17

Тире між підметом і присудком. Визране читання речень різних типів з акцентуваннями уваги на виділенні слів логічними наголосом для передавання змістових та емоційних відтінків значення.

Таня Мальярчук: «Для мене весь світ – Україна, позаяк я бачу світ українською»

Вона називає свою професію егоїстичною, тому що коли пише, думає не про читача, а змагається з вищими силами. Водночас її головна мета – зробити людей, які читатимуть її книжки, щасливішими. Таня Мальярчук – авторка п'яти прозових книжок та однієї книжки вибраного під назвою «Божественна комедія». Від часу появи її останньої роботи — збірки історій про маргіналів «Звірослов» — минуло два роки. Після від'їзду письменниці до Відня — понад рік. Тож не дивно, що героями цієї розмови стали Австрія, Україна і книжки.

Як узагалі австрійці сприймають книжки? Вони читають більше за українців?

— Читач тутешній відрізняється від українського тим, що він більше має. Власне, він має все, що хоче. Лише читай на здоров'я. Про літературу говорять, про неї пишуть у поважних виданнях, дискутують на радіо і телебаченні. Німецька премія імені Інґеборґ Бахман — це фактично телевізійне шоу. Кілька тижнів поспіль щонеділі критики слухають запрошених письменників, обговорюють тексти і відтак у режимі он-лайн присуджують одному з них перемогу. Весь німецькомовний світ за цим спостерігає, з домогосподарками включно. Ти уявляєш собі таке шоу в Україні?

Тобі доведеться у Відні захищати Україну і виправдовувати українців?

— Навряд захищати? Ніхто ж не нападає. Більшість тих, кого я зустрічала в Австрії (та й у Німеччині також, і у Швейцарії), Україна й українці, перепрошую на слова, по барбану. Вони можуть поспілкуватися, пошаржуватися, що нового (баби до того знаємо справи), поспівувати, інші мене зовсім не цікавлять. Більш важливо знаходити, що брало на вимоги Юрія Андруховича чи Оксани Забужко – та й годі. От і кажи й говорила про турки чи екс-юрослави, тут уже знаєш рід, їх, можливо, доведеться захищати. У Відні є цілий район, де хочуть німецьку мову кожного шанувати. А що Україна? Обидві слов'янського абсурдного мовлення та офіційне ковалі українсько-австрійське, але в Австрії заради нічого не говорять. На мій проривний жаль.

У чому користь і загроза тривалого проживання за межами рідної країни?

— Не бачу ані користі, ані загрози. Хоча ні, браву. Користь очевидна: я вивчаю, незалежно від власного бажання, іншу мову й іншу культуру. Знаюся, це невеличкий. Май 28-річний мозок часом просто відмовляється працювати, коли про йому досить, він без його розуміння. А про загрозу мені вже вистигає проповідати. Може, я в Європі українську й мене навіть добили на цьому ґрунті розвинулася. Що проникнуло одного ранку і все – прошай, рідна мово, не зможу доброго ранку сказати. Але токи ще пильнується. Я людина мови. Для мене весь світ – Україна, позаяк я бачу світ українською. Наразі вважати собі унікальну, щоб це зникло.

Джерело: Терент Т. Таня Мальярчук: «Для мене весь світ – Україна, позаяк я бачу світ українською»/Український тиждень – 2011 – Режим доступу до ресурсу: <https://m.youtube.com/watch?v=3655>

У. Т.: Тобі доводиться у Відні захищати Україну і виправдовувати українців?

— Навіщо захищати? Ніхто ж не нападає. Більшості тих, кого я зустрічала в Австрії (та й у Німеччині також, і у Швейцарії), Україна й українці, перепрошую на слові, по барабану. Вони можуть послухати, поцікавитися, що нового (ніби до того знали старе), поспівчувати, якщо мене занесе надто далеко. Більш освічені згадують, що було на вечорі Юрія Андруховича чи Оксани Забужко — та й годі. От якби я говорила про турків чи екс-югославів, тут уже інша річ. Їх, можливо, довелося б захищати. У Відні є цілі райони, де почути німецьку немає жодного шансу. А що Україна? Окрім славного габсбурзького минулого та офшорних компаній української олігархії, нас з Австрією зараз нічого не пов'язує. На мій превеликий жаль.

У. Т.: У чому користь і загроза тривалого проживання за межами рідної країни?

— Не бачу ані користі, ані загроз. Хоча ні, брешу. Користь очевидна: я вивчаю, незалежно від власного бажання, іншу мову й іншу культуру. Зізнаюся, це нелегко. Мій 28-річний мозок часом просто відмовляється навчатися, каже, що йому досить, він і без того розумний. А про загрози мені вже встигли повідомити. Мовляв, я забуду українську. В мене навіть фобія на цьому ґрунті розвинулася. Що прокинуся одного ранку і все — прощай, рідна мова, не зможу «доброго ранку» сказати. Але поки що пам'ятається. Я людина мови. Для мене весь світ — Україна, позаяк я бачу світ українською. Наразі важко собі уявити, щоб це змінилося.

(Джерело: <https://tyzhden.ua/Culture/36958>.)

ПРОКОМЕНТУЙТЕ, чи правильно учні виписали речення, акцентуйте на правилах уживання тире між підметом і присудком. Визначте, чим виражені підмети й присудки у виписаних реченнях.

Речення, в яких тире стоїть між підметом та присудком:

1. Водночас її головна мета — зробити людей, які читатимуть її книжки, щасливішими.
2. Таня Мальярчук — авторка п'яти прозових книжок та однієї книжки вибраного під назвою «Божественна комедія»
3. Німецька премія імені Інґеборґ Бахман — це фактично телевізійне шоу.
4. Для мене весь світ — Україна, позаяк я бачу світ українською.

СКАЖІТЬ. Сьогодні ми проаналізуємо роль інтонації, розстановки голосом акцентів у передаванні змістових та емоційних відтінків значення повідомлення.

 ЗАВДАННЯ. У парах (наприклад, як сидять учні за партами) оберіть одне речення з тих, що ми записали, яке вам видається найбільш придатним для виконання наступного завдання. Вам треба по черзі прочитати це речення (одне й те ж у парі), по-різному акцентуючи, наголошуючи на різних його частинах.

ПОЯСНІТЬ. Усне мовлення є особливо виразним саме через можливість передати смислові нюанси інтонаванням. Про ці переваги усного мовлення говорив Бернард Шоу: «Є п'ятдесят способів сказати "так" і 150 способів сказати "ні", і є тільки один спосіб написати це».

Особливості інтонавання є природними засобами виразності мовлення, але вони можуть використовуватися для маніпуляції, коли журналісти ефірних медіа (радіо й телебачення) навмисно вчиняють тиск на слухача за допомогою виділення голосом потрібних їм частин фрази.

Найчастіше журналісти додають питальну інтонацію (тому навіть заголовки нині дуже часто формулюються у формі запитань) і іронічну, іноді й саркастичну інтонацію, яка може не тільки змінити, а й заперечити зміст повідомлення.

ЕТАП 2

 ЗАПРОПОНУЙТЕ для прочитання й аналізу фрагмент ще одного тексту, у якому також трапляються речення з використанням тире.

 ОБ'ЄДНАЙТЕ учнів у пари (або ж учні можуть працювати із сусідом / сусідкою по парті). **ПОПРОСИТЬ** їх уявити себе радіожурналістами й по чергово прочитати запропоновані фрагменти матеріалів зі ЗМІ, звертаючи увагу на фразові наголоси, роблячи довші паузи між певними фрагментами речення, експериментуючи зі зміною темпу мовлення.

 ПРИМІТКА. Для завдання пропонуємо два тексти, вчитель може обрати варіант, який вважає цікавішим і більш вдалим, або ж працювати з обома варіантами.

ВАРІАНТ 1

Безвіз для України: хто виграв і хто програв

(Джерело: <https://www.radiosvoboda.org/a/28415069.html>.)

Безперечно, український безвіз — удар для керівництва нинішньої Росії.

Невипадково відразу після голосування у Європарламенті щодо безвізу російська пропаганда та її агентура в медійному полі України почала кампанію очорнення цього рішення. Основні її меседжі зводяться до того, що безвіз для України — зло, багато молодих людей покине країну, залишаться лише люди похилого віку, які не мають грошей, щоб виїхати.

Загалом безвіз можна вважати перемогою України. Він піднімає її престиж. Безвіз — це певний шанс. Залишається лише цим шансом розумно скористатися.

Для приміток:

Урок 17

Тире між підметом і присудком. Виразне читання речень різних видів з акцентованими увагою на виділенні слів логічним наголосом для передавання змістових та емоційних відтінків значення.

Безвіз для України: хто виграв і хто програв

(текст скорочено)

Безперечно, український безвіз — удар для керівництва нинішньої Росії.

Невипадково відразу після голосування у Європарламенті щодо безвізу російська пропаганда та її агентура в медійному полі України почала кампанію очорнення цього рішення. Основні її меседжі зводяться до того, що безвіз для України — зло, багато молодих людей покине країну, залишаться лише люди похилого віку, які не мають грошей, щоб виїхати.

Загалом безвіз можна вважати перемогою України. Він піднімає її престиж. Безвіз — це певний шанс. Залишається лише цим шансом розумно скористатися.

Джерело: Кралюк П. Безвіз для України: хто виграв і хто програв // Радіо Свобода. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28415069.html>.

Петро Кралюк

ДЖЕРЕЛА

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. — К. : Видавничий центр «Академія», 2001. — 368 с.
2. Кралюк П. Безвіз для України: хто виграв і хто програв [Електронний ресурс] // Радіо свобода. — 07.04.2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28415069.html>.
3. Савчук М, Лісниченко П. Одеса: спадок в руїнах. Чи ефективно місто рятує історичні будинки? (Розслідування) [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. — 27.02.2020. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/schemes/30458081.html>.
4. Терен Т. Таня Малярчук: «Для мене весь світ — Україна, позаяк я бачу світ українською» [Електронний ресурс] // Український тиждень. — 12.06.2011. — Режим доступу до ресурсу: <https://m.tyzhden.ua/Culture/36958>.

Для приміток:

АВТОРКИ: Олена Тараненко, Галина Будівська

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.